Prežila si peklo

.časopis +

1. jún 2007

Hedvigu Malinovú spoznal po útoku ako psychoterapeut a odvtedy s ňou strávil tridsať terapeutických hodín. Nepochybuje, že Hedviga útok opísala tak, ako sa stal a ako si ho pamätala. Teraz sa rozhodol verejne prehovoriť. Jozef Hašto.

Hedvigu Malinovú spoznal po útoku ako psychoterapeut a odvtedy s ňou strávil tridsať terapeutických hodín. Nepochybuje, že Hedviga útok opísala tak, ako sa stal a ako si ho pamätala. Teraz sa rozhodol verejne prehovoriť. Jozef Hašto.

.v článku Štát verzus Hedviga, v ktorom sme pred tromi týždňami na základe nášho skúmania napísali, že Hedviga neklame, sme sa odvolali na psychiatra, ktorý ju lieči a neželal si byť menovaný. Prečo ste sa teraz rozhodli prehovoriť verejne?
Aby som pomohol hľadaniu pravdy. Samozrejme, musel som si vyžiadať súhlas od Hedvigy, pretože ako psychoterapeut nemám právo hovoriť o tom, čo som sa dozvedel, bez súhlasu pacientky. Ten som dostal. O mojom ďalšom postupe som sa poradil aj s manželkou.
.ako ste sa stali Hedviginým psychoterapeutom?
Oslovil ma jej právny zástupca Roman Kvasnica. Vyhľadal ma ešte v čase, keď sa rozhodoval, či prevezme jej prípad. Po niekoľkohodinovom rozhovore s Hedvigou sa chcel obrátiť na odborníka v oblasti psychiatrie, teda na niekoho, kto sa venuje problematike spracovávania zážitkov násilia. Konzultoval najskôr psychiatra a zakladateľa Ligy za duševné zdravie Petra Breiera, a ten ho usmernil na mňa. Pán Kvasnica ma neskôr poprosil, či by som bol ochotný Hedvigu zobrať do terapeutickej starostlivosti, lebo si všimol, že má psychické problémy.
.aké?
Keď sa rozprávali o tom útoku, tak sa jej mimovoľne roztriasli ruky, čo svedčí o nadmernej aktivácii sympatikového nervového systému.
.tieto psychosomatické prejavy ste pozorovali aj vy sám?
Áno. Okrem trasenia rúk mala Hedviga aj búšenie srdca, pocit nepríjemného tepla vpredu na tele, na chrbte a na šiji a niekedy sa spotila na chrbte. Tiež sa objavoval pocit ochabnutia, slabosti v nohách a bolesť hlavy. Jasne to ukazovalo, že hoci sa snažila kontrolovať emócie, nemala to spracované a potrebovala pomoc odborníka. Už len preto, aby sa nezrútila aj pri ďalších nepríjemných zážitkoch, ku ktorým naozaj došlo: vniknutie do bytu, fotky z bytu v autobuse, odpojený mobil, pokrikovanie na ňu, dezinfomácie v niektorých médiách či samotné obvinenie z krivej výpovede.
.kedy ste sa s Hedvigou stretli prvýkrát?
Druhého novembra minulého roku, teda asi deväť týždňov po útoku. Celkove sme spolu boli dosiaľ tridsať terapeutických hodín v rámci dvanástich stretnutí.
.ako ste celý prípad vnímali ešte predtým, než vás oslovil advokát Kvasnica?
Spozornel som, keď na tlačovke k Hedvige vystúpil premiér. Hovoril niečo v tom zmysle, že nejaká študentka sa chcela vyhnúť skúške a neváhala pritom spochybniť dobré meno Slovenskej republiky. Znelo mi to neuveriteľne.
.čo ste si v tom čase ako psychiater mysleli o verzii, že Hedviga si vymyslela útok, aby nemusela ísť na skúšku?
Nemal som o tom informácie, bola to vtedy pre mňa jedna z možností, nechával som si to otvorené.
.keď ste sa išli stretnúť prvýkrát, boli ste už presvedčený, že idete liečiť pacienta, ktorý utrpel traumu z útoku a ktorého polícia krivo obvinila z klamstva?

Už som bol oboznámený so záverom prepúšťacej správy nitrianskych lekárov, v ktorom konštatovali otras mozgu, pohmoždenie ľavej časti tváre, pohmoždenie brušnej dutiny, pohmoždenia dolných končatín na stehnách. To boli jasné indície, že fyzické násilie sa udialo. Samozrejme, ako každý kriticky uvažujúci psychiater som k tomu pristupoval s otvorenou hlavou, teda aj s hypotézou, že všetko môže byť inak. Môj základný postoj teda bol: útok sa stal, dievčaťu chcem pomôcť z jeho následkov, súčasne som však v duchu uvažoval nad možnosťou, či si niečo nevymýšľa. Ale v prospech hypotézy, že si vymýšľa, vôbec nič nesvedčilo.

.už po prvom stretnutí ste získali silný pocit, že hovorí pravdu?

Áno, všetko, čo hovorila, sedelo. Len raz ma zneistilo, keď mi opisovala cestu a hovorila, ako zabočila doľava, no ukázala pravou rukou doprava. Ukázalo sa, že má problémy správne pomenovať pravú a ľavú stranu. Nie je to, samozrejme, nič patologické, aj v bežnej populácii je to jav pomerne rozšírený.

.v akom psychickom stave bola Hedviga, keď ste ju začali liečiť?

Bola v stave, ktorý označujeme ako posttraumatická stresová porucha. Už neurológ v nitrianskej nemocnici, kam bola Hedviga prevezená krátko po útoku, konštatoval akútnu stresovú poruchu. Ak psychická zmena pretrváva viac ako mesiac, tak podľa medzinárodnej štatistickej kvalifikácie chorôb a porúch sa klasifikuje ako takzvaná posttraumatická stresová porucha. Keď som prvýkrát vyšetroval Hedvigu, pretrvávali u nej symptómy svedčiace pre túto poruchu. Zo 17 možných jednotlivých príznakov mala deväť, pritom za diagnostický prah sa pokladá šesť príznakov. Mala aj známky zdravotného-sociálneho hendikepu, nemohla sa učiť, sústrediť na štúdium, nemohla čítať inú literatúru. Mala aj iracionálne reakcie na mužov, dokonca aj na svojho otca a priateľa, čo je celkom pochopiteľné, keďže ju prepadli dvaja muži. S týmto fenoménom sa v klinickej praxi bežne stretávame.

.obviňovala z toho, čo sa jej stalo, všetkých mužov?

To nie, cítila len zlosť a reagovala podráždene. To aj jej samej prekážalo, keďže otca a priateľa miluje. I to bola známka posttraumatickej psychickej poruchy. Prejavovalo sa to aj tak, že keď sa objavilo niečo, čo jej pripomínalo situáciu útoku, tak to aktivovalo negatívne emócie aj nepríjemné telesné pocity, nepríjemné teplo v tele, na chrbte, studené ruky či nohy.

.mala podráždené reakcie aj na Slovákov a slovenčinu?

Jej priateľ je Slovák a má ho rada, my s kolegyňou sme Slováci a dôveruje nám. Mala však určité zábrany hovoriť po maďarsky na verejnosti a problém hovoriť aj po slovensky. Vysvetľujeme si to aj tým, že rozkazy útočníkov odzneli v slovenčine.

.dá sa vôbec opísať, čo prežíva dievča, ktoré najprv napadnú dvaja útočníci, zbijú ho a ponížia, a následne ju polícia obviní, že si to vymyslela?

Keď mi pacient hovorí o negatívnych emóciách, čo sa slovne ťažko kvantifikuje, požiadam ho, aby na číselnej škále, kde 1 znamená pohodu a 10 najväčšiu úzkosť, zúfalstvo, bezmocnosť či strach, lokalizoval, ako sa cíti. Hedviga ten prepad lokalizovala na desiatke, teda ako najväčšiu hrôzu, ktorú si vie predstaviť, že človek môže prežiť. Keď sme sa vracali k zážitku toho prepadu, objavovali sa jej aj slzy v očiach vrátane spomínaných psychosomatických príznakov, ktoré sa nedajú nasimulovať. Hedviga nebola dlho schopná chodiť sama po meste, mala strach, že stretne vyholeného muža, nebola schopná vstúpiť na internátnu izbu sama, kamarátka musela preskúmať, či tam nie je schovaný útočník. Keď si ľahla spať, tak sa jej proti vôli objavovali útržky z toho dňa, ťažko sa jej zaspávalo.

.na základe čoho usudzujete, že pri opise niektorých svojich pocitov nepreháňa?

To dievča hovorilo veľmi triezvo, uvážlivo, už zo štýlu rozprávania a reagovania na otázky, sa dalo usúdiť, že nepreháňa a drží sa reality. Podľa mňa aj podľa kolegyne klinickej psychologičky je to úplne

normálne dievča, dalo by sa povedať, že dobré dievča z dobrej rodiny. Má rozvinutý citový život, je nadpriemerne nadaná, so zmyslom pre povinnosť, zodpovednosť a pre detail. Keď sme sa opakovane, aj s odstupom niekoľkých týždňov, vracali v rozhovoroch k niektorým veciam, ktoré už predtým opisovala, vždy to sedelo. Keď to rozvážne a s chladným rozumom vyhodnotím, nepochybujem o tom, že sa skutok stal tak, ako ho opisuje a ako si ho pamätá.

.čo s ňou spravilo obvinenie polície, že si útok vymyslela?

To dievča zažilo peklo minimálne trikrát. Prvýkrát, keď ju napadli a zbili do bezvedomia, druhýkrát, keď ju pozvali na políciu opoznať páchateľov, ale obvinili ju z klamstva a vypočúvali ju nátlakovým spôsobom šesť hodín. Uvedomte si, čo to znamenalo pre jej myšlienkový svet: mne polícia neverí, teda páchatelia sú beztrestní, môžu sa voľne pohybovať a kedykoľvek opäť zaútočiť. To jej zhoršilo posttraumatickú symptomatiku a dosť výraznou mierou jej to sťažilo zdravotné zotavenie sa. Tretí diel „pekla“ bolo vniknutie neznámeho páchateľa či páchateľov do bytu, kde nechali otvorené šuplíky, otvorené dvere, kľúče na rohožke, otvorené dvere auta a hrozný zážitok z autobusu, kde si k nej prisadla istá žena a prezerala si fotky z bytu jej priateľa. Na jednej fotke bol záber, ktorý si Hedviga nevedela vysvetliť. Napadlo jej, že by to mohol byť záber na auto zospodu. Veľmi sa zľakla, či nechcú ublížiť jej priateľovi Petrovi. Navyše mala odpojený mobil, nemohla sa teda dlho s nikým spojiť. Toto bol ďalší drastický útok, ktorý ju mal zastrašiť, umlčať, aby to vzdala a prípadne sa psychicky zrútila. Celé to bolo takto zinscenované zrejme preto, aby Hedviga vyznela ako tá, ktorá si zase niečo vymyslela, jednoducho notorická klamárka. Ale to sú len hypotézy.

.vy ste ju terapeuticky liečili len z toho útoku, alebo aj z následku šoku po tom, čo ju polícia v septembri minulého roku obvinila, že si útok vymyslela?

Samozrejme, ten policajný nátlak a vôbec zistenie, že jej polícia neverí a nemá ochranu, sťažilo hojenie z tej primárnej psychotraumy. To znamená, že sa jej zintenzívnili príznaky posttraumatickej stresovej poruchy, v tom čase ešte akútnej stresovej poruchy. Pocit, že svet nie je bezpečný, sa rozhodne zosilnil.

.nestane sa človek, ktorý zažije takýto fyzický útok a neskôr ho polícia obviní, že si ho vymyslel, paranoidným?

U iného človeka, ktorý by mal paranoidné osobnostné rysy a ktorý by mal sklon k nedôvere k ľuďom, by sa mohlo stať, že by nedôveroval už absolútne nikomu. Ona sa, samozrejme, tiež neustále pýtala, nakoľko je ten či onen muž, ktorý ide oproti nej po ulici, nebezpečný, či náhodou na ňu nezaútočí, alebo či ju nebude nejako osočovať.

.keď vám Hedviga porozprávala o príhode s vlámaním do bytu a o autobuse so ženou, bolo pre vás ľahké tomu uveriť?

Viete, keď sa na to pozerá človek zvonka, môže mať všelijaké pochybnosti. Ja a moja kolegyňa sme s ňou strávili dlhé hodiny, poznám jej spôsob rozmýšľania, jej emocionálnu reaktivitu, spôsob reči, mimiku, gestikuláciu. Nezaznamenal som nič, prečo by som jej to nemal veriť. Celý ten príbeh pôsobí veľmi fantasticky a myslím si, že to bol aj jeho účel. Malo to pôsobiť neuveriteľne, aby to ešte viac spochybnilo jej vierohodnosť a zároveň aby ju to zastrašilo.

.ako vlastne prebieha vaša terapia?

Má dve časti. Najprv sa snažíme vypracovať emóciu pokoja a potom, keď to už funguje, ju konfrontovať s najhorším z toho, čo zažila. Tak sa ju snažíme viesť k tomu, aby dokázala spracovať traumatický zážitok. Hneď na začiatku sme Hedvige vysvetlili, že k vyliečeniu nie je iná cesta, ako sa zámerne vrátiť v spomienkach k znovuprežívaniu útoku a cielene to stráviť a spracovať. Pri posttraumatickej stresovej poruche sa totiž stane to, že zlá minulosť vám vtrhne do prítomnosti a vy ju zrazu znova prežívate, ako keby sa to práve aktuálne dialo, aj s telesnými reakciami, pocitmi a emóciami. Dala si to vysvetliť a išla do toho. Bola naozaj statočná, vydržala namáhavý proces niekoľkých sedení, ktoré trvali dve či tri hodiny. Keď sme privodzovali to plné znovuprežívanie

psychotraumy, bolo nevyhnutné to vydržať. Princíp psychotraumy totiž spočíva v tom, že desivá spomienka uviazne v určitých neuronálnych sieťach. V terapii ide o to, aby do toho vstúpili aj ďalšie neuronálne siete a pomohli to zregulovať tak, aby sa zo spomienky, ktorá vtrhne do prítomnosti, stala minulosť. Teda aby bol človek schopný nad tým rozmýšľať tak, že sa to už stalo, že je to minulosť, ale teraz, dnes, som už v bezpečí. Toto bol cieľ, ku ktorému sme napokon aj dospeli.

.teda sa už celkom vyliečila?

V marci už bola na tom tak dobre, že prakticky vymizli syndrómy jej poruchy. Dá sa povedať, že sa vyliečila aj vďaka tomu, že išla do terapie úplne naplno, čo bolo veľké šťastie, lebo sú aj ľudia, ktorí sa takémuto liečeniu vyhýbajú. Samozrejme, naďalej je veľmi zneistená, vie o dezinformačných článkoch a na základe internetových diskusií si uvedomuje, že veľká časť obyvateľstva ju považuje za klamárku.

.napriek tomu sa dostala z traumy a vedie normálny život?

Jej veľké šťastie je v tom, že pochádza z rodiny, kde bola a je milovaná svojimi rodičmi, má veľmi dobrý vzťah s mladšou sestrou aj s priateľom. Iné dievča, ktoré by nemalo takéto pozitívne zážitkové pozadie, by to malo omnoho horšie.

.ako sa momentálne cíti?

Podstatné je, že sa dostala z posttraumatickej stresovej poruchy a normálne funguje. Horšia je neustála neistota, tlak, otázniky, čo s ňou bude, ako o nej zmýšľa verejnosť, čo o nej zase napíšu, ten tlak, ktorý pôsobí na ňu, na jej priateľa, rodinu.

.čisto teoreticky: akú diagnózu by psychiater vystavil človeku, ktorý by si napríklad kvôli skúške vymyslel takýto útok a sám by si spôsobil poranenia?

Dobre, môžeme teoretizovať. Musela by to byť takzvaná hystriónska porucha osobnosti, ktorá má rada okolo seba vzrušenie, chce upútať pozornosť, ktorá by sa riadila momentálnymi emóciami, musela by mať anetické, teda antisociálne rysy osobnosti. A v anamnéze takejto osobnosti by sa museli z minulosti nájsť prvky v správaní, ktoré by svedčili pre tieto poruchy osobnosti.

.nemôžu sa objaviť až v neskoršom veku?

To sotva, takéto poruchy sa objavujú najmä v detstve, počas puberty. Po puberte je to už stabilizované a je to trvalý osobnostný rys. Za patologické sa to pokladá vtedy, keď trpí kvôli tomu ten človek a jeho okolie. V prípade Hedvigy však vôbec nič nesvedčí o tom, že by sa v minulosti správala ako človek, ktorý trpí takýmito poruchami, práve naopak, v jej povahe je serióznosť.

.viete si predstaviť aj inú verziu, ktorej mnohí veria – že sa útok naozaj stal, naozaj bola prepadnutá a zbitá, ale ten národnostný motív s protimaďarským nápisom na blúzke si už vymyslela?

Neviem si predstaviť, že človek krátko po takomto útoku a po otrase mozgu by bol schopný takých cielených pohybov ako je písanie. Pokiaľ by to robila v stave zmeneného vedomia z iných dôvodov, teda by išlo o takzvanú disociatívnu amnéziu, dostalo by sa to do spomienky pri spracúvaní psychotraumy. Ale nič také sa nestalo. Navyše, Hedviga má dobrý základný vzťah k Slovákom a Slovensku.

.čo si myslíte o súdnoznaleckom posudku, ktorý spochybnil lekárske správy a aj na jeho základe mohla polícia obviniť Hedvigu, že si útok vymyslela?

Je to veľmi zaujímavý posudok. Znalec v ňom vylúčil pohmoždenie ľavého líca, ktoré videli ošetrujúci lekári v Nitre aj v Dunajskej Strede. Dvaja neurológovia potvrdili otras mozgu, no v posudku, zhotovenom na požiadanie orgánov činných v trestnom konaní, sa zrazu tvrdí, že sa otras mozgu neudial. Posudok je zaujímavý aj tým, že si v ňom znalec zamieňa niektoré pojmy. Nesprávne definuje pojem retrográdna amnézia, namiesto anterográdna amnézia používa antegrádna amnézia. Neberie do úvahy, že Hedviga má výpadok pamäti, ktorý pretrváva až dosiaľ. Ona si totiž ako poslednú vec pred upadnutím do bezvedomia pamätá, že je na zemi a cíti bolestivý úder do brucha. Podľa mňa však zrejme dostala ešte jeden úder, ktorý si nepamätá a ktorý spôsobil otras mozgu a zanechal viditeľné pohmoždenie ľavého líca, pričom pri vyšetrení bol bolestivý aj tlak na zuby – stoličky vľavo dole.

.bola za tým nekompetentnosť znalca alebo úmysel?

To si nedovolím hodnotiť.

.polícia proti Hedvige použila aj výpadky pamäti pri niektorých udalostiach, ktoré predchádzali útoku: nevedela, či krátko pred útokom hovorila po maďarsky do mobilu alebo s niekým, koho osobne stretla, respektíve si dobre nepamätá cestu, ktorou išla z autobusovej stanice do školy. Ako si tieto výpadky vysvetľujete?

Poznáme to z bežného života – ak máme niečo dôležité pred sebou, v jej prípade to bola skúška, tak sme mysľou niekde inde a niektoré činnosti vykonávame automaticky. Šofér napríklad prejde niekoľko križovatiek bez toho, že by vnímal cestu, lebo v hlave rieši niečo dôležité. Je teda normálne, že si to nepamätala. Rovnako aj s tým mobilom. Mala v úmysle telefonovať a po útoku si presne nepamätala, či komunikovala telefónom alebo s niekým osobne. Pritom od samého začiatku uvádzala obe možnosti alternatívne a až neskôr si spomenula, že nejaký pár sa pri nej pristavil v aute. Psychologicky je tu ešte jedna zásadná vec: ak s niekým hovoríte o takej emočne nabitej situácii, akou bol útok, a v kontexte týchto silných emócií sa pýtate na obdobie, keď bola v úplne inom emočnom rozpoložení, nie je jednoduché, aby nervový systém prepol na iný program a na tie pamäťové stopy, ktoré sú iné než aktuálna emócia. Naša pamäť totiž dosť pracuje v úzkom prepojení s emóciami. Treba brať do úvahy aj to, že vypovedala po otrase mozgu, v akútnej stresovej poruche a po podaní liekov, ktoré ovplyvňujú činnosť centrálneho nervového systému. Ak si vyšetrovateľ nie je týchto skutočností vedomý, môže si informácie vyhodnocovať chybne.

Jozef Hašto
Psychiater a psychoterapeut. Narodil sa 8. 5. 1949, vyštudoval Fakultu všeobecného lekárstva Univerzity Karlovej v Prahe, v rokoch 1973–1982 pracoval v Krajskej psychiatrickej liečebni v Pezinku, od roku 1982 je primárom Psychiatrického oddelenia, teraz Psychiatrickej kliniky Fakultnej nemocnice v Trenčíne. Pôsobí ako školiteľ vo viacerých psychoterapeutických metódach, prednáša a publikuje aj v zahraničí. V súčasnosti prednáša ako hosťujúci docent na Slovenskej zdravotníckej univerzite. Pre verejnosť napísal Autogénny tréning. Nácvik koncentratívneho sebauvoľnenia, a pre odbornú verejnosť knihu Vzťahová väzba. Ku koreňom lásky a úzkosti.

.nenapadne vám niekedy, že ste sa do liečenia Hedvigy Malinovej radšej nemali pustiť?

Ešte na začiatku som advokátovi Kvasnicovi povedal, že sa jej ujmem ako pacientky a pomôžem jej z psychických problémov, ako budem najlepšie vedieť, no nechcel som figurovať v iných súvislostiach. Rozhodujúcim zlomom bolo pre mňa vniknutie do bytu. Tam som si uvedomil, že dievča je v ohrození a niekto tu niečo organizuje, aby ju zastrašil. To ma zmobilizovalo a začal som si klásť otázku: dobre, ja ju liečim, ale čo keď jej ublížia? Odvtedy som začal omnoho silnejšie rozmýšľať aj v sociálnej rovine.

.ste človek, ktorého angažovanosť v tomto prípade niektoré osoby v pozadí asi veľmi neoceňujú. Stretli ste sa s nejakým zastrašovaním?

Nie, s ničím takým som sa v súvislosti s týmto prípadom nestretol.

Martin Hanus, Jozef Majchrák

Ads by FatChilli

Ak ste našli chybu, napíšte na web@tyzden.sk.

.časopis +